

Asia: VN/31220/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2)

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

-

2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus

-

3. Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

-

4. Esitutkintatoimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen

-

5. Esitutinnan keskeyttäminen

-

6. Edunvalvojan määrääminen lapselle

-

7. Kuulustelujen äänitallentaminen

-

8. Velvollisuus antaa loppulausunto

-

9. Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

Oikeusrekisterikeskus (ORK) toimii useiden oikeushallinnon eri rekistereiden, mukaan lukien rikosrekisterin, rekisterinpitäjänä. Näin ehdotetuilla muutoksilla on vaikutusta myös ORK:n toimintaan, ja ORK on arvioinut esitettyjen muutosten vaikutusta toimintaansa siltä osin kuin tässä lausunnossa on kuvattu.

Esitysluonnoksen mukaan rikosrekisterilain (770/1993) 4 §:ään lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja rikosrekisteristä syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle esitutkinnan rajoittamisasiaa varten. ORK toteaa, että esitetty muotoilu on kannatettava, ottaen huomioon rikosrekisteritietojen valtiosääntöinen arkaluonteisuus ja kuuluminen henkilötietojen suojan perusoikeuden ydinalueelle. Esitysluonnoksessa todetusti lainsäätäjällä ei ole ollut aiemminkaan tarkoitusta ulottaa esitutkintaviranomaisten tiedonsaantioikeutta rikosrekisteristä rikostutkintaa varten, koska henkilön menneisyyttä ei voida pitää todistusaineistona esitutkinnassa (HE 368/1992 vp, s. 11). Näin nyt ehdotettu tiedonsaantioikeuden rajausta vain esitutkinnan rajoittamisasioihin toteuttaa sanotun lainsäätäjän tarkoituksen. Luonnoksessa todetuina tavoin ja ehdotetun pykälän sanamuodon mukaisesti tiedonsaantioikeus ei koskisi myöskään esitutkinnan toimittamatta jättämistä tai lopettamista.

Rikosrekisteriin merkitään rikosrekisterilain 2 §:ssä säädetyt tiedot, joihin sisältyvät pykälän 2 momentin mukaisesti myös tiedot tuomioistuinratkaisuksista, joilla Suomen kansalainen ja Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen on ulkomailla tuomittu pykälän 1 momentissa mainittua seuraamusta vastaavaan seuraamukseen. Rangaistusta koskeva tieto merkitään rikosrekisteriin, jos tuomio on annettu toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, pohjoismaissa, keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (SopS 30/1981) osapuolena olevassa valtiossa tai tieto muualla annetusta tuomiosta on tullut rikosrekisterin pitäjälle virkateitse. Oikeusrekisterikeskus harkitsee, vastaako ulkomailla tuomittu rangaistus sellaista seuraamusta, joka 1 momentin nojalla merkittäisiin Suomessa rikosrekisteriin. Rikosrekisterilain 2 §:n 5 momentin mukaisesti rikosrekisteriin tehdään myös merkintä rikosrekisteritietojen säilyttämisestä ja luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain (214/2012, jäljempänä EU-rikosrekisterilaki) 10 §:n 2 momentin mukaisesti. Sanottu tieto merkitään rikosrekisterin otteelle kuitenkin vain silloin, kun rikosrekisterin ote annetaan rikosrekisterilain 4 §:n 1 momentin nojalla syyttäjälle tai esitutkintaviranomaiselle.

EU-rikosrekisterilain 9 §:n mukaan säilytysrekisteriin merkitään tietoja Suomeen toimitetuista, Suomen kansalaista koskevista rikostuomioista. Lain 10 §:n mukaan tiedot siirretään rikosrekisteriin, jos rikosrekisterilain 2 §:n 2 momentissa säädetyt, edellä kuvatut edellytykset täyttyvät. ORK kiinnittää huomiota siihen, että lakiesityksessä esitettyjen muutosten myötä myös säilytysrekisteritietojen luovutus syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle esitutkinnan rajoittamisasiaa varten tulee mahdolliseksi EU-rikosrekisterilain 11 §:n 3 momentin perusteella.

Esitysluonnoksessa todetusti esitetyn lakimuutoksen johdosta osa syyttäjän syyteharkintavaiheessa tekemistä rikosrekisterikyselyistä tulisi tulevaisuudessa tehtyä jo esitutkinnan rajoittamista harkittaessa, jolloin vaikutus kyselyjen kokonaisvolyymiin jäänee tältä osin vähäiseksi. Esitutkintaviranomaisille esitetty mahdollisuus saada rikosrekisteriote esitutkinnan

rajoittamisasiassa saattanee lisätä jonkin verran kyselymääriä ORK:n suuntaan, sillä heille mahdollisuus tietojen kyselyyn on tältä osin kokonaan uusi. Toisaalta taas se, ettei asia etene tuomioistuimeen asti, vähentää osaltaan tuomioistuimen tekemiä kyselyjä.

Esitysluonnoksesta ilmenevästi rikosrekisteritietoja luovutetaan syyttäjille ja osalle esitutkintaviranomaisista, kuten esimerkiksi poliisille, kyselykäyttöliittymän kautta. Kaikille esitutkintaviranomaisille kyselykäyttöliittymää tai rajapintatoteutusta ei kuitenkaan ole. Manuaaliryöstä tehdään edelleen jonkin verran myös muutoin, eritoten asioissa, joissa kyselyn kohteena olevalla henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta ja tilanteissa, joissa rikosrekisteritietoja pyydetään myös toisesta EU-jäsenvaltiosta tai Iso-Britanniasta ECRIS-tiedonvaihdon kautta. Näiltä osin ORK esittää huolenaan sen, että samasta henkilöstä pyydetään ensin rajoittamisasian käsittelyä varten tiedot esitutkintaviranomaisen ja sitten uudelleen syyttävaviranomaisen toimesta verraten lyhyen ajan sisään. Mikäli kyse on toisen EU-jäsenvaltion kansalaisesta, tekisi ORK tällöin lyhyehkön ajan sisään kahdesti kyselyn toiseen EU-jäsenvaltioon rikosrekisteritietojen saamiseksi.

Mikäli ORK:ssa manuaalisesti käsiteltävien kyselyiden määrät lisääntyisivät merkittävästi aiemmasta, aiheutuisi ORK:lle vähäisessä määrin lisäkustannuksia. Uuden käyttötarkoituksen muodostamisesta järjestelmään aiheutuu itsessään noin 3 000 euron järjestelmätyökustannukset.

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Saatavillaolohaaste ja asiamiestiedoksianto

-

2. Velvollisuus antaa ennakkovastaus

-

3. Määräaika todisteiden esittämiselle

-

4. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan

Tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain 2 §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että lainkohtaan lisättäisiin velvollisuus ilmoittaa hyvinvointialueen viranhaltijaa koskevasta rikosasiasta. Esitysluonnoksen mukaan hyvinvointialueiden viranhaltijoiden rikosasioita koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta ei ORK:sta saadun tiedon mukaan aiheutuisi merkittäviä lisäkustannuksia ja että vastaava jakelu viranhaltijaa koskevasta rikosasiasta tehdään tällä hetkellä manuaalisesti. ORK toteaa selvyyden vuoksi, että tällä hetkellä vastaavat ilmoitukset viranhaltijaa koskevasta rikosasiasta tehdään manuaalisesti suoraan tuomioistuimen toimesta huolimatta tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan annetun lain sanamuodosta tietojen välittämisestä oikeushallinnon valtakunnallisen tietovarannon kautta.

Muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin tai vaihtoehtoihin toteuttamistapoihin?

-

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

-

3. Onko teillä huomioita säätämisyjärjestyksestä?

-

4. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

-

Saarela Jari
Oikeusrekisterikeskus

Wejberg Maiju
Oikeusrekisterikeskus